

Абавязак перад тымі, каго няма

Дзейнасць літаратурнага аб'яднання «Маладняк» прадвызначыла шляхі развіцця айчыннага пісьменства і магутны выбух творчага жыцця ў Беларусі. У наступным годзе будзе святкавацца 100-гадовы юбілей суполкі, а абмеркаванне яе ролі і дыспуты пра ўнёсак у культуру краіны яшчэ толькі набіраюць абароты.

Адкрываюцца новыя (альбо нападзабытыя) імёны ўдзельнікаў арганізацыі, наладжваюцца сувязі і супрацоўніцтва з нашчадкамі маладнякоўцаў, у фонды ўстаноў культуры перадаецца ацалелая спадчына славутых літаратараў, перавыдаюцца іх шэдэўры, алічбоваюцца даўнія рэдкія выданні з мэтай

Распавядае Галіна Скрыган.

зрабіць іх даступнымі для любога чытача, каб можна было спамаваць патрэбнае паўнатэкставае выданне з хатняга камп'ютара і карыстацца электронным варыянтам кнігі. Праводзяцца творчыя конкурсы, што маюць задачай прыцягнуць увагу да вывучэння літаратурнай спадчыны «Маладняка». Сучасныя пісьменнікі пераасэнсоўваюць тых часы, аднаўляючы ва ўласных творах атмасферу стагадовай даўніны і вобразы найбольш яркіх і харызматычных тагачасных дзеячаў.

Падчас навукова-практычнага семінара «Ураджэнцы роднага краю», які нядаўна прайшоў у Нацыянальнай бібліятэцы Беларусі і быў прымеркаваны да Года гістарычнай памяці, гутарылі пра тое, як ушаноўваецца творчасць пісьменнікаў-маладнякоўцаў у тых кутках Беларусі, дзе яны нарадзіліся. Гучалі высновы наконт ролі маладнякоўцаў у станаўленні айчынай літаратуры. Таццяна Лаўрык, даследчыца і супрацоўніца ўстановы, прэзентавала віртуальны раздзел, прысвечаны Алесю Гурло. На працягу трох гадоў работы над маштабным рэспубліканскім праектам «На хвалі часу, у плыні жыцця», прымеркаваным да 100-годдзя ўсебеларускага літаратурнага аб'яднання «Маладняк», на партале Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі з'явіліся віртуальныя раздзелы да юбілеяў маладнякоўцаў Валерыя Маракова, Адама Бабарэкі, Уладзіміра Хадзькі, Кузьмы Чорнага, Яна Скрыгана, Андрэя Александровіча, Змітрака Бядулі, Міхася Зарэцкага, Уладзіміра Дубоўкі.

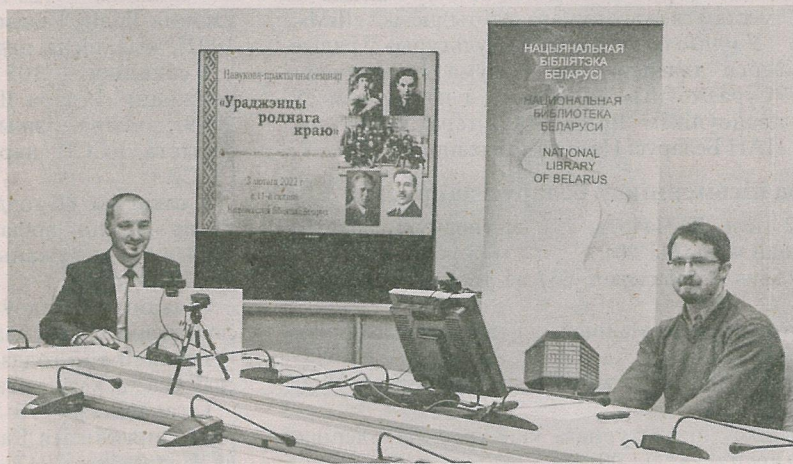
Адным з самых цікавых і эмацыянальна насычаных было выступленне Галіны Скрыган, дачкі знакамітага маладнякоўца Яна Скрыгана. Яна распавяла пра некагорыя прыватныя моманты жыцця свайго бацькі, падзялілася гісторыяй пра фотаздымак, які ён захоўваў. На картцы, якая цяпер належыць да найкаштоўнейшых рарытэтаў, адлюстраваны каля 70 юнакоў і дзяўчат, удзельнікаў I з'езду маладнякоўцаў. Многія з іх пасля сталі знакамітацямі, жыццё значнай часткі на той момант літаратараў-пачаткоўцаў абарвалася заўчасна. Ян Скрыган лічыў сваім маральным абавязкам аднавіць імёны ўсіх літаратараў, твары якіх захаваліся на даўнім фотаздымку. Была для яго вялізная радасць, па словах дачкі, калі кагосьці яму ўдалася згадаць. Зачытвала Г. Скрыган урыўкі з успамінаў бацькі пра паплекнікаў-літаратараў. Занатаваныя па свежых слядах сведчанні часу прыадкрываюць аддалены ад нашай эпохі творчыя стасункі ў прыватным святле, камернай атмасферы хатніх сустрэч і размоў, што, безумоўна, робіць далёкія постаці папярэднікаў набліжанымі да нас, жывымі

і зразумелымі... На старонках кніг, якія Галіна Скрыган выдала, сабраўшы рукапісную спадчыну бацькі, вобразы многіх маладнякоўцаў застануцца такімі, якімі яны былі пры жыцці, якімі іх ведаў Ян Скрыган — са сваімі чалавечымі марамі і надзеямі, радасцямі і засмучэннямі... Як жывыя паўстаюць Платон Галавач, Уладзімір Хадзька, Юлі Таўбін, Сымон Баранавых, Цішка Гартны, Максім Гарэцкі, Васіль Каваль, Паўлюк Шукайла ды іншыя...

Выступленні, падрыхтаваныя дырэктарам Каменскага вучэбна-педагагічнага комплексу дзіцячы сад — сярэдня школа Галінай Васілевіч і кіраўніком створанага на базе школы гісторыка-краязнаўчага музея «Бацькаўшчына» Ірынай Тагіль, прадоўжылі тэму ўшанавання памяці Яна Скрыгана. Менавіта ў гэтым музеі сабрана найвялікшая колькасць асабістых рарытэтаў пісьменніка — іх перадала для экспазіцыі Галіна Скрыган, а вучні і настаўнікі вядуць пошукавую навукова-даследчую працу. Старшакласнікі праводзяць тэматычныя экскурсіі, падчас якіх распавядаюць пра складаны лёс пісьменніка. Як паведамілі выступоўцы, у гонар творцы, у тым ліку на базе музея, ажыццяўляецца шэраг ініцыятыў, напрыклад, выязная экскурсія «Музей у чамадане», усталяванне памятнага знака ў выглядзе літары «С» на Алеі пісьменнікаў у Капылі.

Пра адказнасць перад наступнымі пакаленнямі разважаў загадчык Літаратурнага музея Максіма Багдановіча Міхал Бараноўскі. Ён адзначыў выключную ролю Змітрака Бядулі ў актуалізацыі памяці пра славутага ў цяпер класіка. Хаця маладнякоўцы не былі знаёмыя з Максімам Багдановічам, але Змітрак Бядуля, творца іх асяродка, актыўна дзяліўся сваімі ўспамінамі. Так склалася, што ў свой апошні прыезд на радзіму, з канца верасня 1916 года да лютага 1917-га, Максім Багдановіч здымаў пакойчык якраз у тым доме, дзе жывіў разам з сёстрамі Змітрак Бядуля. Яны часта гутарылі, праводзілі разам вечары... Змітрак Бядуля адразу ўключыўся ў працэс мемарыялізацыі — менавіта яго некралог Максіму Багдановічу ў газеце быў першым.

Загадчыца Цімкавіцкай сельскай бібліятэкі Вольга Радкевіч распавядала пра краязнаўчы кірунак дзейнасці кніжніцы, у межах якога і супрацоўнікі і наведвальнікі-вучні збіраюць і захоўваюць звесткі пра ўраджэнца

Алесь Суша і Міхал Бараноўскі.

Цімкавіч Кузьму Чорнага, а таксама папулярныя яго спадчыны. Малавядомы факт пра малую радзіму пісьменніка: менавіта ў Цімкавічах быў арганізаваны першы народны тэатр, гісторыя якога пачынаецца з 1918 года. А Кузьма Чорны быў там адным з актёраў, доўгі час па яго творах у тэатры ставіліся п'есы. Цімкавіцкая школа носіць імя аднаго са сваіх вучняў, а потым і настаўнікаў — Кузьмы Чорнага. Акрамя таго, у Цімкавічах працуе літаратурны музей пісьменніка, а пры ім збіраецца дзіцячая тэатральная студыя «Іскрынка», дзе ставяць інсцэніроўкі па творах К. Чорнага і біяграфічных замалёўках Сцяпана Александровіча, адным з герояў якіх быў вядомы празаік.

Пра ўшанаванне і выданне спадчыны Зінаіды Бандарынай, якая належала да маладнякоўцаў, распавядала Аксана Данільчык. Выдадзеная «Бліскавіцы.

Гурбуноў, Я. Колас і П. Броўна сярод маладых пісьменнікаў. «Літаратура і мастацтва», 1955

Анталогія беларускай жаночай паэзіі міжваеннага перыяду», падкрэсліла даследчыца, выклікала ўсплёск цікавасці да творчасці літаб'яднання «Маладняк». Літаратуразнаўца збірае звесткі пра маладнякоўцаў не толькі перыяду існавання згуртавання, але і пазнейшыя. Так, яна высветліла, што З. Бандарына ўдзельнічала ў вайне ў якасці медсястры, была ўзнагароджана за абарону Масквы. Адметна, як адзначыла А. Данільчык, што вершы на ваенную тэматыку З. Бандарынай упершыню былі надрукаваны толькі... 2020 г. у часопісе «Маладосць».

Як захоўваецца і актуалізуецца спадчына Пётруся Броўкі, расказала навуковы супрацоўнік музея пісьменніка Карына Бадывевіч. У яго гонар штогод рыхтуюцца акцыі сучаснага фармату, скіраваныя на тое, каб захаваць вучняў рознага ўзросту да вывучэння айчынай літаратуры.

Пра Уладзіміра Дубоўку, ураджэнца Пастаўшчыны, распавядала Людміла Сяменас, супрацоўніца Пастаўскай дзіцячай бібліятэкі, якая носіць імя пісьменніка. Велапрабегі, квесты, літаратурна-музычныя спектаклі, інтэрактыўныя гульні-акцыі для падлеткаў сумяшчаюць фізічную і пазнавальную актыўнасць, таму да іх зазвычай далучаецца шырокае кола школьнікаў. Дзеці актыўна ўдзельнічаюць у літаратурных конкурсах, пад кіраўніцтвам настаўнікаў збіраюць і вывучаюць спадчыну знакамітага паэта.

Не толькі на малой радзіме кожнага з выбітных пісьменнікаў-маладнякоўцаў збіраецца, вывучаецца і даследуецца іх творчая спадчына, звесткі пра жыццё і ўшанаванне памяці. На працягу многіх гадоў у зале беларускай літаратуры Нацыянальнай бібліятэкі Беларусі да юбілеяў маладнякоўцаў ладзяцца кніжныя выстаўкі. Якія матэрыялы і адкуль вышукваюць для яскравага прадстаўлення пісьменнікаў, расказаў вядучы бібліятэкар Дзмітрый Давідоўскі.

Радзівон Колас, культуролог аддзела маркетынговых камунікацый Цэнтральнай навуковай бібліятэкі імя Я. Коласа НАН Беларусі, прэзентаваў сайт мемарыяльнага кабінета Пятра Глебкі, дзе захоўваюцца аўтарскія рукапісы, успаміны пра пісьменніка яго дачкі і відэаэкскурсіі.

Былі прадстаўлены ў семінары і віртуальныя даклады. Аб ініцыятывах па ўшанаванні памяці Міхася Зарэцкага, ураджэнца Шклоўшчыны, распавядала супрацоўніца Шклоўскай раённай бібліятэкі Таццяна Рэентовіч. Пра ўнёсак землякоў і калег у справу ўшанавання спадчыны Паўлюка Труса расказала дырэктар Уздзенскай цэнтральнай раённай бібліятэкі імя паэта. Было змястоўным і эмацыянальным і паведамленне Яўгеніі Дзярках, унучатай пляменніцы пісьменніка Міколы Нікановіча, ураджэнца Смалявіччыны. Яна падзялілася ўспамінамі і здымкамі, у тым ліку фота з месца пахавання бацькоў пісьменніка, і агучыла ініцыятыву па зборы сродкаў на ўсталяванне на гэтым месцы помніка.

Арганізатары праекта «На хвалі часу, у плыні жыцця» ўзнагародзілі ганаровымі граматамі за актыўны ўдзел у рэалізацыі творчай задумы даследчыка Віктара Жыбуля, навуковага супрацоўніка Беларускага дзяржаўнага архіва-музея літаратуры і мастацтва, і літаратуразнаўцу Ігара Шаладонава, прадстаўніка Цэнтра даследаванняў беларускай культуры, мовы і літаратуры НАН Беларусі, — за актыўны ўдзел у рабоце журы літаратурнага конкурсу «Беларускі салавей», што нядаўна праводзіўся ў межах праекта.

Арганізатарамі мерапрыемства выступілі Нацыянальная бібліятэка Беларусі, Беларускі дзяржаўны архіў-музей літаратуры і мастацтва, Дзяржаўны музей гісторыі беларускай літаратуры і Выдавецкі дом «Звязда».

Марыя ЯРАШЭВІЧ
Фота НББ